

Mezinárodní právo

Mezinárodní spolupráce ve věcech
trestních. Základy mezinárodního
práva soukromého.

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- je druhem mezinárodní justiční spolupráce, který spočívá v provádění procesních úkonů v trestním řízení na území jiného státu.
 - Upravena je právem mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, které je hraničním podoborem mezi mezinárodním právem veřejným a trestním právem.
 - Existuje **zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních**
 - Tento zákon upravuje postupy justičních, ústředních a jiných orgánů v oblasti mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních a postavení některých subjektů působících v této oblasti a zpracovává příslušné předpisy Evropské unie.
 - § 4 zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: **Záruka vzájemnosti**
 - § 5 zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: **Ochrana zájmů České republiky**
-

Subjekty, které podle mezinárodních smluv spolupracují v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Řadíme zde státní orgány, které spolupracují v rozsahu podle svých působností v rámci trestních řízení upravených vnitrostátním právem.
 - Mezi takové státní orgány řadíme státní zástupce okresního, krajského a vrchního státního zastupitelství, okresní, krajský či vrchní soud, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší soud.
 - Dále pak Evropská soudní síť, Evropská jednotka pro justiční spolupráci (Eurojust) a styční soudci a státní zástupci.
-

Podoby mezinárodní justiční spolupráce

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Diplomatický styk
 - Konzulární styk
 - Meziministerský styk
 - Přímý styk mezi justičními orgány
-

Extradice

- podstatou je zajištění obviněného nebo odsouzeného na území jiného státu a jeho následné vydání k trestnímu stíhání či k výkonu trestu odnětí svobody do státu vyžadujícího.
 - Poddruhem extradice je také předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu
 - Obdobou vydávání v oblasti vertikální mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je předávání mezinárodním trestním soudům a tribunálům.
 - **Ne bis in idem - ne dvakrát o tomtéž** - garantuje, že ve věci, ve které již bylo jednou pravomocně rozhodnuto, nesmí být znovu rozhodováno.
-

Evropský zatýkací rozkaz

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Jedná se o žádost justičního orgánu jedné země EU o to, aby jiná země EU na svém území **zatkla vyžádanou osobu a předala ji** za účelem výkonu trestu odnětí svobody či ochranného opatření spojeného se zbavením svobody uloženého v první zemi.
 - Tento mechanismus vychází ze zásady vzájemného uznávání soudních rozhodnutí. Je zaveden ve všech zemích EU.
 - Funguje na základě přímého kontaktu mezi justičními orgány.
 - Při uplatňování evropského zatýkacího rozkazu musí odpovědné orgány respektovat procesní práva podezřelých nebo obviněných osob, jako je např. právo na informace, právo na právního zástupce a tlumočníka a na právní asistenci, jak stanoví právo v zemi, kde byly tyto osoby zatčeny.
-

- **Evropský policejní úřad (Europol)** je agentura EU působící v oblasti prosazování práva. Jejím cílem je zlepšit bezpečnostní situaci v Evropě prostřednictvím podpory donucovacích orgánů v členských státech EU. Sídlo má v Haagu.
 - V systému zajišťování bezpečnosti v Evropě zaujímá Europol ústřední pozici, takže může poskytovat jedinečný soubor služeb:
 - podporu operací vedoucích k prosazování práva v terénu
 - centrum pro výměnu informací o trestné činnosti
 - centrum pro odborné poznatky z oblasti prosazování práva
 - Europol zaměstnává více než **100 analytiků trestné činnosti**, kteří patří k odborné špičce v Evropě. Díky tomu jde o pracoviště, kde kriminalistická analýza přináší v EU nejlepší výsledky. Analytici v rámci každodenní praxe využívají pro podporu vnitrostátních vyšetřovacích orgánů těch nejvyspělejších nástrojů.
-

EUROJUST (Evropská jednotka pro soudní spolupráci)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Eurojust podporuje **soudní spolupráci a koordinaci mezi orgány členských států** v boji proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti, která přesahuje hranice jednoho státu EU. Sídlo má v Haagu.
 - **Náplň činnosti**
 - Pomáhá členským zemím Unie v boji proti terorismu a závažné organizované trestné činnosti, které se dotýkají více než jedné země EU, tak, že:
 - koordinuje vyšetřování a stíhání, které probíhá na území nejméně dvou států
 - zprostředkovává řešení kompetenčních sporů
 - usnadňuje vznik právních nástrojů EU, jako je např. evropský zatykač či příkaz ke konfiskaci a zajištění majetku a jejich uplatňování v praxi.
-

Schengenský informační systém

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Významnou roli při ochraně schengenského prostoru hraje Schengenský informační systém (SIS), který byl zřízen jako nezbytné opatření směřující k omezení bezpečnostních rizik plynoucích z volného pohybu osob a věcí v rámci schengenského prostoru.
 - SIS je rozsáhlá mezinárodní databáze, která umožňuje příslušným útvarům na vnějších hranicích i ve vnitrozemí společného prostoru využívat údaje o osobách a předmětech, které byly do databáze zaneseny v jakékoli jiné členské zemi, a v určitých případech adekvátně reagovat (např. zabránit ve vstupu na území schengenského prostoru osobě, které byl udělen zákaz vstupu v jiné členské zemi, nebo zadržet osobu, která je hledána policií v jiném členském státě).
 - SIS je využíván při provádění hraničních kontrol, policejních a celních kontrol ve vnitrozemí, při řízení o udělování víz, vydávání povolení k pobytu apod.
-

- je největší policejní organizací na světě a jako mezinárodní mezivládní organizace zabezpečuje policejní spolupráci v kriminálně-policejní oblasti mezi smluvními státy organizace.
 - Interpol sdružuje demokratické i nedemokratické státy v rámci boje se všemi druhy trestné činnosti. Interpol je založen na spolupráci všech států při pronásledování, vyhledávání a zatýkání pachatelů trestných činů.
 - Interpol získal statut stálého pozorovatele při OSN.
 - Centrála Interpolu je v Lyonu ve Francii.
-

Mezinárodní právo soukromé

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- je vnitrostátní právní odvětví, které upravuje soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem.
 - Je to soubor právních norem, které dopadají na vztahy občanského, obchodního, rodinného a pracovního práva s mezinárodním prvkem a které také upravují postup soudů, jiných orgánů, účastníků a dalších osob, jakož i vztahy mezi nimi v občanskoprávním řízení s mezinárodním prvkem.
 - Mezinárodní právo soukromé bylo v převážné míře představováno národní legislativou a judikaturou.
 - Význam má rovněž právo soukromé EU.
 - Dalšími prameny jsou dvoustranné a vícestranné mezinárodní smlouvy.
-

- **Národní kodifikací českého MPS je:**
 - Zákon č. 91/2012 Sb. ze dne 25. ledna 2012 o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (ZMPS)
 - Mimo výše zmíněný zákon se četné normy MPS nacházejí v jiných zákonech, odpovídajících úpravě soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem.
 - Mezi tyto zákony patří například autorský zákon č. 121/2000 Sb. a jeho ustanovení §107 nebo zákon č. 61/2000 Sb. o námořní plavbě.
 - **Soudcovské právo a judikatura**
 - Soudcovské právo je vhodné podřadit pod výstupy vlastní činnosti soudců, tedy uvážení, postupy při kvalifikaci, zjišťování povahy a používání norem cizího práva či zaplňování mezer v právní úpravě.
 - Význam obyčejů a angloamerického práva
-

Prameny mezinárodního práva soukromého v rámci EU

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Brusel I bis** - nařízení EP a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
 - **Brusel II ter** - nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. 6. 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí
 - Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 ze dne 20. května 2015 o insolvenčním řízení
 - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006 , kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu
 - **Řím I** - nařízení EP a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
 - **Řím II** - nařízení EP a Rady (ES) 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
 - Nařízení EP a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4.7.2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení aj.
-

Mezinárodní smlouvy z oblasti mezinárodního práva soukromého lze rozdělit do následujících kategorií

- smlouvy o **právních stycích** (právní pomoci) a o výkonu cizích (soudních) rozhodnutí
 - smlouvy unifikující **kolizní normy**
 - smlouvy unifikující **hmotněprávní přímé normy**
 - smlouvy v oboru **rozhodčího řízení**
 - smlouvy v oblasti **obchodu a hospodářských styků**
 - smlouvy upravující soukromoprávní vztahy ze **smluv o přepravě** v oblasti mezinárodní přepravy
 - smlouvy v **oblasti práv autorských a průmyslových**
 - úmluvy o **konzulárních a diplomatických stycích**, jakož i dvojstranné konzulární úmluvy
 - Např. **Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů New York, 1958 ("Newyorská úmluva")**
 - **Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň 1980**
 - **Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní přepravě zboží zcela či z části po moři (Rotterdamská pravidla, 2008) aj.**
-

Kolizní právo, přímé a kolizní normy

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Kolizní norma** je právní norma, která určuje právní řád, jehož se použije pro úpravu právního poměru s mezinárodním prvkem.
 - Příklad § 69 ZMPS: Věcná práva k nemovitým věcem i k hmotným věcem movitým se řídí, pokud v tomto zákoně nebo v jiných právních předpisech není stanoveno něco jiného, právním řádem místa, v němž věc je. Podle tohoto právního řádu se rovněž určuje, zda věc je nemovitá nebo movitá.
 - **Kolizní metodou** se rozumí úprava soukromoprávních poměrů s mezinárodním prvkem prostřednictvím kolizních norem, případně realizované volby některého právního řádu.
 - **Přímá norma** je charakterizována jako hmotněprávní norma, která sama, přímo a bez odkazu na právní řád některého státu stanoví práva a povinnosti subjektů právního poměru s mezinárodním prvkem. Tato norma bezprostředně stanoví práva a povinnosti účastníků.
-

Poměr mezi kolizní a přímou metodou

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Z poměru teoretického se jedná o poměr obecného a zvláštního. Obecná je metoda kolizní, zvláštní je metoda přímá.
- Přednost před kolizní metodou, a tedy kolizní normou bude mít metoda přímá.
- V této souvislosti je nezbytně nutné nejprve zjistit, zda daný soukromoprávní poměr, na který je nutno aplikovat normy MPS v širším pojetí, upravují mezinárodní smlouvy, tedy zda existuje pro tento soukromoprávní poměr existuje možnost aplikace metody přímé.
- **Hraniční určovatel** je skutečnost, kterou využívá kolizní norma k provázání právního vztahu s právem určitého státu. Může jít o polohu věci, místo určitého jednání, místo odeslání věci apod.
- V oblasti mezinárodního práva soukromého se pro vymezení hraničního určovatele využívají zažitě latinské výrazy:
 - *lex patriae* (právo státní příslušnosti),
 - *lex domicilii* (právo místa pobytu),
 - *lex rei sitae* (právo polohy věci),
 - *lex electa* (právo zvolené stranami, volba práva),
 - *lex causae* (právní řád, kterým se řídí určitý právní vztah),
 - *lex loci delicti* (právo místa deliktního jednání),
- *lex fori* (právo místa sídla rozhodujícího orgánu) apod.

Druhy kolizních norem

- **A) Samostatné a nesamostatné**
 - **Samostatné** – samostatná kolizní norma postačí sama k určení rozhodného právního řádu použitelného pro právní poměr s mezinárodním prvkem bez nutnosti použití nějaké další kolizní normy. **Příklad:** § 48 odst.2 ZMPS: Forma uzavření manželství se řídí právním řádem platným v místě, v němž se manželství uzavírá.
 - **Nesamostatné** – jak už z jejího názvu vyplývá, sama o sobě nestanoví rozhodný právní řád. **Příklad:** § 91 odst. 1 ZMPS: Zajištění závazku se řídí stejným právním řádem jako zajištěný závazek
 - **B) Jednostranné a všestranné**
 - **Jednostranné** – jsou takové kolizní normy, které určují jako rozhodný právní řád ten, do jehož systému samy náleží, a to za předpokladu, že má daný právní poměr úzký vztah k tomuto – tuzemskému, tedy v našem případě českému – právnímu řádu. **Příklad:** § 39 odst. 3 ZMPS: Ve věcech prohlášení za mrtvého nebo za nezvěstného použije český soud vždy českého hmotného práva.
 - **Všestranné** – na základě hraničního určovatele – tedy abstraktních a předem stanovených kritérií – odkazují na kterýkoliv odpovídající právní řád. Převážná většina kolizních norem náleží do této skupiny. **Příklad:** § 89 ZMPS: Pracovní poměr založený jinak než smlouvou se řídí právním řádem státu, podle kterého byl pracovní poměr založen.
-

- **C) Dispozitivní a kogentní**
 - **Dispozitivní** – jsou kolizní normy, jejichž aplikace je ovlivněna volbou práva subjekty právního poměru s mezinárodním prvkem. Uplatní se ve chvíli, kdy se strany nedohodly na něčem jiném. **Příklad:** § 87 odst. 1 ZMPS: Smlouvy se řídí právem státu, s nímž smlouva nejúžeji souvisí, pokud smluvní strany nezvolily rozhodné právo. Volba práva musí být vyjádřena výslovně nebo musí vyplývat bez pochybností z ustanovení smlouvy nebo z okolností případu.
 - **Kogentní** – k jejich použití dojde i tehdy, kdy by si chtěly strany ujednat něco jiného, resp. takové ujednání by nemělo žádoucí právní účinky a jednalo by se o obcházení zákona (otázky např. dědického a rodinného práva)
 - **D) Ostatní – rozšiřující, vylučující (exkluzivní), podpůrné (subsidiární), spojené s hmotněprávní úpravou**
-

Subjekty MPS a právní jednání

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Subjekty mezinárodního práva soukromého jsou fyzické i právnické osoby (§ 29 a § 30 ZMPS)**
 - Dle § 41 ZMPS „Existence a platnost **právního jednání**, jakož i následky jeho neplatnosti se řídí tímž právním řádem jako právní poměr jím založený, pokud není zákonem stanoveno nebo z povahy věci nevyplývá něco jiného. Při určení tohoto právního řádu se postupuje, jako by právní jednání bylo platné.“
 - **Formou právního jednání** je nutno rozumět způsob, jakým je navenek projevena vůle jednajícího, resp. těch, kteří právně jednají.
 - Do této oblasti spadají otázky týkající se povinnosti písemné formy právního jednání, včetně problematiky podpisu jednajícího.
 - **Zastoupení § 44 ZMPS: a) zákonné zastoupení, b) smluvní zastoupení**
-

- DOBIÁŠ P., Z. KUČERA, T. MACH a B. POLÁČEK, 2014. *Sbírka příkladů z mezinárodního práva soukromého*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-81-6.
 - JELÍNEK, J., T. GŘIVNA, J. HERCZEG, J. NAVRÁTILOVÁ, A. SYKOVÁ a KOLEKTIV, 2014. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Leges. 978-80-7502-041-3.
 - MALACKA M. a L. RYŠAVÝ, 2019. *Mezinárodní právo soukromé*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-358-2.
 - ROZEHNALOVÁ, N., K. DRLIČKOVÁ, T. KYSELOVSKÁ a J. VALDHANS, 2018. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7598-123-3.
-

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Dekuji za pozornost
